

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 989527/4

בבית הדין הרבני האזורי ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב מאיר פרימן – אב"ד, הרב דוד בירדוגו, הרב יצחק רבינוביץ

התובעת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד עידית לוי אגוזי וטו"ר נסים אברג'ל)

נגד

הנתבע: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד עופר ליפשיץ ועו"ד אתי גוהר ועו"ד חן סויסה)

הנדון: כתובה וכפל הטבות

פסק דין

לפנינו תביעת האישה לכתובה.

רקע ועובדות

ביום י"ח במרחשון תשע"ח (07/11/2017) פסק ביה"ד פסק עקרוני בעניין תביעת האישה לכתובה, וז"ל פסק הדין:

"לאור כל האמור לעיל אין לאיש ראייה כלל שלאישה יש אשמה בגירושין, אלא להיפך, יש בדיקת פוליגרף שמאמתת את גרסתה שעברה אלימות נפשית, וחור"ד של עו"ס. גם ללא ראייה כלל הייתה האישה זוכה לכתובתה היות שהגירושין יצאו ממנו ועליו מוטל להוכיח את אשמת האישה, דבר שבפועל לא נעשה.

לפיכך האישה זכאית למלוא כתובתה, דהיינו סך של 500,000 ₪, אך כאמור החיוב בפועל יהיה רק לאחר שתתקבל החלטת ביהמ"ש בעניין חלוקת הרכוש.

דעת הרב גדעון שריון:

לענ"ד יש לחייב על דרך פשרה בחצי מהכתובה בלבד, כלומר 250,000 ₪, מפני ששני הצדדים נמצאו דוברי אמת בבדיקת הפוליגרף ובהתחשב בסכום הגבוה שכתוב בכתובה ושיקולים נוספים שאין כאן מקום לפרטם. יצוין שוב שמדובר בפס"ד הצהרתי בלבד עד שיפסוק ביהמ"ש בעניין הרכוש.

דעת הרב יצחק זר:

עקרונית האשה זכאית לכתובה, הבעל לא הוכיח שם טענה לפיה האישה הפסידה את כתובתה.

אולם לגבי גובה הסכום שעל הבעל לשלם עבור הכתובה יפסוק בית הדין רק לאחר שבית המשפט יפסוק בעניין חלוקת רכוש הצדדים.

כלומר, דעת הרוב שעקרונית האישה זכאית למלוא כתובתה בסך של 500,000 ₪. ביה"ד המתין להכרעת ביהמ"ש בעניין הרכוש.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ביום 12/9/2019 הכריע ביהמ"ש לעמ"ש בנושא רכוש הצדדים.

ביה"ד ביקש לתת הכרעה סופית בעניין הכתובה לאור פסה"ד, ונכתבה החלטה ביום ב' בחשוון תש"פ (31/10/2019) וז"ל:

"פסה"ד מחולק לארבעה חלקים: נושא עבודת האיש בשנים 2000-2003, נושא הברחות כספים, נושא כספי המתנה והירושה שקיבל האיש מדודתו ונושא איזון הזכויות.

בעניין עבודת האיש בשנים 2000-2003 החליט ביהמ"ש שהאיש ישלם לאישה סך של 29,500 ₪ בתוספת ריבית והצמדה מספטמבר 2001. סך זה בוודאי אמור להתקזז מתשלום הכתובה.

בעניין הברחות הכספים החליט ביהמ"ש לדחות את טענות האישה.

בעניין כספי הירושה החליט ביהמ"ש שאינם משותפים, ולגבי הסך של 200,000 ₪ שניתן במתנה הוחלט שלאיש הייתה כוונת שיתוף. רק ביחס לסך של 200,000 ₪ יש לדון מצד כפל הטבות, וביה"ד יחליט בעניין זה בהמשך.

בעניין איזון הזכויות החליט ביהמ"ש שכל צד יישאר עם זכויותיו, ולפיכך אין פה חיסרון של כפל הטבות.

לפיכך ביה"ד מורה לצדדים לשלוח לביה"ד בתוך 10 ימים מהו הסך שעל האיש לשלם בגין ה-29,500 ₪ לאחר תוספת הריבית וההצמדה. סך זה יש לקזז מסך הכתובה."

אך בינתיים התברר שהוגשו ערעור וערעור נגד לביהמ"ש המחוזי, ולכן ביה"ד השהה את הכרעתו.

ביום 2/6/2020 נדחו הערעורים של הצדדים בביהמ"ש המחוזי על פסה"ד בנושא הרכוש.

אלא שבינתיים ההרכב התחלף, והתבקשה עמדת הצדדים לגבי סיום התיק. בסופו של דבר החליט ביה"ד כי היות שהנושא העומד על הפרק הוא נדון הלכתי משפטי גרידא, האם יש פער בין ההלכה לחוק יחסי ממוץ בעניין הרכוש, והאם יש לקזז בגין פער זה מכתובת האישה, לפיכך אין צורך בדיון נוסף, אלא די בשליחת סיכומי טענות בעניין זה.

סיכומי הצדדים הגיעו, ולהלן תמצית דבריהם.

טענות האישה

א. בעניין הסך של 200,000 ₪ שקיבל האיש במתנה מדודתו

האיש קיבל ב-2005 מתנה בסך של 200,000 ₪ מדודתו בזמן שהייתה בחיים. האיש הפקיד זאת בחשבון משותף. בחשבון היו כספים רבים אחרים, והכל התערבב יחד, מה שמורה על כוונת שיתוף.

בנוסף, באותה העת היה לאיש חשבון נפרד נסתר. הוא יכול היה להפקיד את הסך הזה בחשבון הנפרד, אך הוא לא עשה כן, וזה מוכיח על כוונת שיתוף בסך הנ"ל.

כסף שנכנס לחשבון משותף הוא גם נקנה לשני הצדדים, וגם שני הצדדים מוחזקים בו, ועל הטוען לחוסר שיתוף להביא ראיה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בממון משותף שהאישה זכאית לו הן לפי ההלכה הן לפי החוק לא נאמר הכלל ש"אין כפל מבצעים".

ב. בעניין דירת הורי האיש

האישה תבעה שיתוף ספציפי בדירת הורי האיש שבה גרו הצדדים, ילדו את ילדיהם, והשקיעו בה ושיפצו אותה. בית המשפט לעמ"ש והמחוזי דחו אותה מכל וכל, הן לעניין זכות קניינית בדירה הן לעניין קבלת החזר בגין ההשקעה שהושקעה בדירה.

לפיכך אין בנדון דירת הורי האיש חשש של כפל הטבות, שכן לא קיבלה האישה דבר בגין זה.

אלא שהאיש טוען שהאישה חייבת דמי שימוש להוריו בגין מגוריה בדירה זו לאורך זמן, ויש לקזז זאת מכתובתה.

אך באמת זה אינו, שכן האיש חייב במדורה, גם יש אומדנא שהוריו נתנו להם לגור שם בתורת מתנה, גם יש ספק בפוסקים בעניין האומר דור בביתי או בחצרי האם יכול לבקש דמי שימוש.

ג. בעניין סך 29,500 ₪ שחויב האיש לשלם לאישה בגין עבודתו בעבר הרחוק

מדובר בכסף שקיבל האיש מעבודה בזמן שהאישה פרנסה את הבית ממשכורתה. כסף זה הוברח, הוא לא הוכנס לחשבון משותף כלשהו. כסף זה הוא כסף שצברו הצדדים יחד, ודינו להיות משותף, ולכן אינו אמור להתאזן כלל.

טענות האיש

האיש טוען נגד זכות האישה לכתובה. ביה"ד לא יתייחס לטענות אלו כלל וכלל כפי שכבר נאמר בעבר. ביה"ד כבר אמר בזה את דברו.

א. בעניין הסך של 200,000 ₪ שקיבל האיש במתנה מדודתו

סך זה קיבל האיש במתנה, המתנה ניתנה לו מדודתו, השיקים היו לפקודתו ולמוטב בלבד, ולפיכך יש לקזז את המחצית שקיבלה האישה במסגרת פסה"ד הרכושי מכתובת האישה.

ב. בעניין דירת הורי האיש

הצדדים גרו בדירת הורי האיש במשך שנים, ובכך חסכו מעל מיליון ₪. נמצא שהאישה קיבלה חצי מיליון ₪, ויש לקזז זאת מכתובתה.

ג. בעניין סך 29,500 ₪ שחויב האיש לשלם לאישה בגין עבודתו בעבר הרחוק

כבר הוחלט ביום 31/10/2019 כי סך זה אמור להתקזז מכתובת האישה, ולסך זה יש להוסיף את הריבית וההצמדה.

האיש טוען בדבר סכומי כסף נוספים שיש לקזז מכתובת האישה שמשום מה ביה"ד לא לקח אותם בחשבון:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

סך של 60,000 ₪ שבסעיף 29 לפסה"ד של ביהמ"ש נאמר כי עליו היה להשיב לחשבון המשותף, ולכן יקוזז הוא ופירותיו מסך הירושה שקיבל. סך זה יש לקזז לדעת האיש מכתובת האישה.

סך של 120,000 ₪ שקיבלה האישה כפיצויים בגין תאונת הדרכים שעברה: ביהמ"ש פסק כי האישה תקבל סך זה לבדה למרות שנכנס לחשבון המשותף ונעשה משותף.

סכומי כסף נוספים שקיבלה האישה במסגרת ההליך הרכושי בביהמ"ש, ובכלל זה זכויותיה הפנסיוניות.

האישה יצאה עם סכומי כסף גדולים מהנישואין, ועוד מקבלת מזונות בסך של 5,000 ₪ לחודש, ואין זה מן הדין שתקבל גם כתובה.

דיון והכרעה

לאחר העיון בטענות הצדדים מחליט ביה"ד כדלהלן:

הסך של 200,000 ₪ שקיבל האיש במתנה מדודתו

ביהמ"ש הוכיח ופסק כי למרות שסך זה ניתן לאיש בתורת מתנה, מכל מקום הוא הכניס סך זה לחשבון הבנק המשותף ב-2005, והוא נבלע בכספים אחרים משותפים שהיו בחשבון, וכל זה הוכיח על כוונת שיתוף. מסקנה זו באה בעקבות בדיקת מומחה. זאת בניגוד לכספי הירושה בסך של 1,200,000 ₪ שנשמרו בחשבון בפני עצמו.

בית הדין לא מתערב בפסיקת בית המשפט, אמנם, כאשר האשה באה לחייב את האיש לשלם כתובה, האיש רשאי לטעון לפרעון חלק מהכתובה מכספי המתנה שקיבל מדודתו, כספים שהאשה זכתה בהם מכח פסיקת בית המשפט. מאחר ולפי עיקר הדין האיש יכול לטעון שהכנסת כספי המתנה לחשבון המשותף לא נעשתה באופן של נתינת מתנה, אלא בדרך של הפקדה לצרכי שמירה. האיש רשאי לטעון שבהפקדה בחשבון המשותף, לא התכוון לתת מתנה, שכן הכנסת כספים לחשבון משותף לא מהווה מעשה קניין היכול להיחשב כמתנה. האיש יכול לטעון שהרישום בבנק לא מהווה הוכחה על בעלות הכספים שבחשבון, בהעדר מעשה קניין אחר המקנה לאשה את הכספים שהופקדו בחשבון. כשם ששמירת כספים בכספת הנמצאת בבית משותף לא מקנה לבעל הבית זכויות בכספים המופקדים בכספת, כך בהפקדת כספים בחשבון בנק אין הוכחת בעלות על הכספים. שכן לחשבון בנק ניתן להתייחס כמקום בו שומרים כספים ולא כמקום בו מוגדרת הבעלות על הכספים לפי רישום שם בעל החשבון.

ראה על כך בפסק דין של בית הדין הגדול בתיק 1098305/1 שם נפסק שכספים שהופקדו בחשבון משותף אינם שייכים לשני בעלי החשבון אלא לבעל הכספים בלבד. בפסק הדין האמור הובא חילוק בין רישום דירה, שם הרישום כן מהווה הוכחה לבעלות, לבין הפקדה בחשבון משותף שם הרישום של בעלי החשבון לא מהווה ראיה על הבעלות בכספים. על כן מאחר וברור שמקור הכספים בסך 200,000 ₪ היה מכספי האיש שקיבל אותם במתנה מדודתו, הרי שהאיש יכול לטעון שנתינת המחצית בסך 100,000 ₪ לאשה מהווה פרעון של הסך האמור מתוך חיוב הכתובה. לכאורה היה מקום לבדוק מה עלה בגורל הכספים משנת 2005 ועד ליום הגירושין שהיו בשנת 2015, אלא שאין צורך בדבר לאור מה שיתבאר בהמשך פסק הדין.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

השימוש בדירת הורי האיש

האיש טוען שיש לקזז מסך הכתובה דמי שימוש של האישה בדירת הוריו שבה גרה שנים רבות.

ביה"ד דוחה טענה זו:

אם יש חיוב דמי שימוש אז דינו להינתן להוריו ולא לו, ולכן אין לקזז זאת מהכתובה שעליו לשלם. מלבד זאת, אין שום חיוב לאישה לשלם דמי שימוש שכן הבעל חייב במדור אשתו. מלבד זאת, אין ספק שההורים נתנו למשפחת בנם לדור בדירה בלא שום כוונה לקבל תמורה, ולכן אין כלל חיוב דמי שימוש.

הסך של 29,500 ₪ שהתקבל מעבודת האיש והוברר

ביה"ד כבר קבע בהחלטה מיום ב' במרחשון התש"פ (31/10/2019) כי סך זה דינו להתקזז מהכתובה, טענת האישה שאין לקזז תמוהה ואינה מובנת, שכן מדובר בכספים שהרוויח האיש מעבודה, לפי ההלכה הם שלו, אלא שחוק יחסי ממון מחייב אותו לאזן אותם, ולכן בוודאי שיש לקזז אותם מהכתובה.

שאר טענות האיש

ביה"ד כבר קבע בהחלטה מיום ב' בחשוון התש"פ (31/10/2019) כי אין מקום לקיזוז בגין סכומים נוספים, אך משום מה האיש חוזר וטוען לגביהם. מכל מקום ביה"ד יתייחס לטענותיו כדי שלא יעלה על דעתו שביה"ד מתעלם ממנו ודורש טוב לאישה:

הסך של 60,000 ₪ הוא סך שלקח האיש מהחשבון המשותף ונתן אותו לאביו בגין טיפולו המסור לדודה. הוא לקח זאת מהחשבון המשותף במקום לקחת מהחשבון שאליו הפקיד את כספי הירושה, והאישה קבלה על האיש בעניין זה. לפיכך מדובר בהברחת כסף משותף שעל האיש להשיב את מחציתו לאישה, ואין עילה לקזז זאת מכתובת האישה.

הסך של 120,000 ₪ שקיבלה האישה כפיצויים אומנם הופקד ביולי 2012 לחשבון המשותף, אך מייד לאחר מכן, באוגוסט 2012, הופקד ל"פיקדון הגדול", שם נשמרו כספי הירושה, ועוד פיקדונות נוספים. בפסה"ד נקבע שאיחוד פיקדונות זה לא נעשה לשם שיתוף. ככל שהאיש טוען שהאישה שיתפה אותו בסך של 120,000 ₪, יואיל האיש לשותף את האישה בסך של 1,200,000 ₪ של כספי הירושה, ומכיוון שבוודאי אינו מעוניין בזה, כך גם טענתו לשיתוף בסך של 120,000 ₪ נדחית. אמנם יש מקום לדון האם לבעל יש זכויות בממון שהתקבל בגין תאונה מדין מציאת האשה השייכת לבעל או מדין חבלת האשה שחלקים מהתשלום שייכים לבעל כמבואר באבן העזר סימן פג סעיף א. אלא שאין צורך בהכרעה בשאלות אלה בשל האמור בהמשך פסק הדין.

גם טענות האיש בעניין זכויות האישה דחיות, בפסה"ד נקבע על פי בדיקת המומחה שזכויות הצדדים שוות, ולכן לא נעשה בהם איזון. אלא שנראה שעיקר טענתו היא: איך אפשר לפסוק כתובה לאישה שיוצאת ברכוש כה רב, זכויות סוציאליות רבות וכו', ובנוסף לכך מקבלת מזונות בסך של 5,000 ₪ לחודש.

אך באמת אין ממש בטענות אלו, הכתובה היא חוב גמור, זה לא מדין צדקה או רחמים על האישה, ואין זה משנה אם יש לה כסף ורכוש או לא. גם עיקר מטרת הכתובה היא שלא תהא קלה בעיניו להוציאה, וזה מתקיים גם במקרה של אישה עשירה. גם טענתו בעניין המזונות אינה ראויה כלל, מדובר בכסף עבור הילדים שלו שגדלים אצל האישה ולא עבור האישה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מעשי ידיה לבעלה

מכל מקום יש טענה שלא נלקחה עד כה בחשבון, וגם האיש לא העלה אותה, שלפי דין תורה זכאי האיש במעשי ידי אשתו, ואם כן הזכויות הפנסיוניות שלה שייכות לו לפי ההלכה, ואם כן יש לקזז אותן מהכתובה שחייב לאישה. אומנם יש דעות בפוסקים שלפיהן מדובר בהעדפה שע"י הדחק, והעדפה ע"י הדחק שייכת לאישה (ראה אה"ע פ"ח סק"ב וב"ש סק"ב), וכן יש דעות שמעשי ידיה לבעל רק בעבודות כגון טווייה, אריגה וכיו"ב, אך מידי ספק לא יצאנו, שהרי דעת השו"ע אה"ע פ"א שאין לחלק בין העדפה שע"י הדחק לשלא ע"י הדחק, וכן אין זה מוסכם שהוא זכאי רק למעשי ידיה שבגין טווייה וכיו"ב בלבד, ראה למשל רשב"ם ב"ב קמד א ומהרי"ט ב חו"מ סז ועוד, ולכן המוציא מחברו עליו הראיה, ובמקרה דנן האישה היא הבאה להוציא מהאיש.

מכיוון שהזכויות הפנסיוניות של האישה ב-2013 היו כ-500,000 ₪, ומאז בוודאי הן צברו תשואה, נמצא שיצאו זה בזה, ואין האיש חייב לשלם לאישה כתובה כלל.

הרב מאיר פרימן – אב"ד הרב דוד בירדוגו

דעת הרב יצחק רבינוביץ

איני מקבל סברא זו מפני שברור כי אשה אינה מוכנה לעבוד קשה בחוץ ובמקרה של גירושין לא תישאר עם פנסיה בבעלותה בגלל שמעשה ידיה לבעלה. פשוט וברור - גם אם בני זוג לא דברו על כך בפירוש - שבהסכמת בני הזוג על יציאתה של האשה לעבודה מחוץ לבית עם תנאי שכר הכוללים פנסיה שתקבל בימי הזקנה קיימת ביניהם הסכמה שהאשה תעבוד ושהפנסיה תישאר בבעלותה - בשותפות עם הבעל לצורך פרנסתה בימי זקנותה. לא יעלה על הדעת שבגלל ההלכה של "מעשה ידי אשה לבעלה" בעל יוכל לתבוע את זכויות הפנסיה שמטרתן היא קיום עתידי בעת זקנה שהן יהיו שייכות רק לו. בעל יכול לתבוע מעשה ידיים כאשר הוא מפרנס וזן את האשה אבל הוא לא יכול לתבוע בימי הזקנה שזכויות הפנסיה שנקבעו לקבל בימי הזקנה יהיו שייכים רק לו מבלי שיוזן את האשה.

בקובץ הישר והטוב חלק יא עמ' מה דן כב' הדיין הגר"מ שפרן באשה שיצאה לעבודה וצברה זכויות פנסיוניות והבעל מבקש לפדות את הקרן לפני הפרישה והאשה מתנגדת כי רוצה שבכסף זה ישתמשו לפרנסה בימי הזקנה. הגר"מ שפרן קבע שיש לקבל את דברי האשה מחמת ב' טעמים. ובטעם הראשון כתב שבגמ' ביבמות דף ס"ה ע"ב כתוב שאשה יכולה לכפות את בעלה שיגרשנה אם לא נולדו להם ילדים מפני שאומרת אנא בעינא חוטרא לידי, דהיינו, האשה רוצה משענת לימי הזקנה. ולמד מסברא זו שהוא הדין שהאשה יכולה לומר ש"טרחה במוצהר להרוויח כספים שישמרו בקרן פנסיה לעת זקנתה, וכל שירדה האשה לכתחילה לעבוד למטרה מסוימת ובתנאים מסוימים אין ביד הבעל להפקיע ולשנות את תנאיה".

מבואר בזה כדברינו, שהאשה יצאה לעבוד במטרה ה"מוסכמת על הבעל" לחסוך סכום מסוים בכל חודש לשם פרנסתם בימי הזקנה, ואם לא היה הדבר מוסכם על הבעל, היא הייתה שוקלת לעבוד באופן שונה, ומכיוון שמוסכם היה על הבעל והאשה כי בכסף זה האשה תשתמש בימי זקנותה לפרנסתה ביחד עם הבעל לא יתכן מצב בו הבעל יגרש את האשה והוא יקח את הכסף מבלי שיוזן אותה.

בהמשך הדברים נכתב שם בזה"ל: "ואם כי נראה שאם תעבוד האשה ע"מ לעשות בכספים שימוש פלוני מסוים אינה יכולה לכבול את בעלה להשתמש בהם לצורך שימוש זה דווקא,

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אמנם פרנסה ומזונות לעת זקנה שהבעל גם מחויב לה וטענתה בזה היא הגיונית ומוצדקת וגם בחז"ל מצינו מעין טענה זו כנ"ל, נראה שיכולה לעכב בידו מלפדות את הקרן קודם זמנו".

ונראה, כי אם האשה עבדה בהסכמת בעלה במטרה שייעשה בכספים שימוש פלוני מסויים ודאי שהיא יכולה למנוע את הבעל מלקחת את הכסף לצורך אחר ממה שסוכם ביניהם, שהרי הבעל הסכים בפירוש שהאשה תעבוד לשם המטרה שקבעו ביניהם. ועל כן נראה בפשיטות שבהסכמת הצדדים שהאשה תעבוד וחלק מסוים מהכספים ישמשו כפנסיה לעת זקנה הבעל ויתר מלקבל את הכסף מיידית מצד זכותו במעשה ידיים של האשה והסכים שבכסף זה יתפרנסו הוא והאשה. אלא ששם מחדש הגרמ"ש שגם אם הבעל לא הסכים מראש שקרן הפנסיה תיפדה רק לעת זקנה, האשה יכולה למנוע מהבעל לקחת את הכסף כי היא רוצה משענת כלכלית לימי הזקנה.

ולפי סברא זו, אזי האשה יכולה להתפרנס מכספי הפנסיה מצד זה שהיה לה זכות לדרוש מהבעל במהלך חיי הנישואין שבעבודתה היא מבקשת שחלק מסוים ממשכורתה ילך ל"משענת כלכלית בימי הזקנה". אך בנידוננו אין צורך בחידוש זה כיון שכאמור לעיל הפניית חלק ממשכורתה של האשה לקרן הפנסיה במטרה לכלכל אותה בימי הזקנה נעשה בהסכמת הבעל ולא יתכן שהבעל לא יזון את האשה וייטול לעצמו את כספי הפנסיה.

אך לגבי הסכום שהבעל קיבל מהדודה על סך של 200,000 ₪ ועל פי פסק של בית המשפט הם חולקו בין הצדדים נראה שיש לקזז את הסכום שהאשה קיבלה מחיוב הכתובה מפני שלפי הרבה דעות האשה לא זכתה בכספים שבבנק מדין תורה.

בפסק דינו של אב"ד רחובות הגאון הרב נחום גורטלר שליט"א מיום א' בתמוז תשנ"ח (25.6.1998) (בתיק 162921/3) כתב בתוך דבריו:

"הבעל טען שמחצית הכספים המופקדים בבנק לאומי שייכים לו משום שאשתו הכניסתו לשותף בחשבון עם זכויות מלאות למשיכת כספים. עצם צירופו לחשבון נחשב שאשתו נתנה לו מחצית מהכספים במתנה [...]

לגבי השאלה [...] שטען הבעל שמגיעה לו מחצית מהכספים משום שעצם הכנסתו לחשבון מהווה מתנה של מחצית הכספים וזאת משום שמחצית הכספים רשומים על שמו. וכן מכך שיכל לפעול בחשבון כבעל החשבון, והרישום דומה לרישום קרקע בטאבו שבזה הכול מודים דהווי נתינה בקניין – נראה לי שאין טענת הבעל טענה כי לפי חוות דעת משפטית של היועץ המשפטי של המשרד עו"ד אשר רוט אין הדבר כן: אין הוספת אדם לחשבון בנק מהווה ראייה לנתינת מחצית הכספים. ואם צד מוכיח שהכספים שלו אין הרישום כשלעצמו מהווה ראייה שנתן לשני מחצית הכספים."

נוסף על האמור לעיל, מאחר שברור שהכספים באו ממקורות האישה והיו שלה, כדי לומר שבעלה זכה במחצית הכספים חייבים לומר שנעשה מעשה קניין שנתנו לו מחצית הכספים. אך מאחר שמעשה קניין לא נעשה אלא שהבעל טוען שעצם הכנסת שמו לחשבון או עצם הכנסת כספים לחשבון משותף מהווה קניין סיטומתא למתנה, מאחר שקניין זה אינו קניין ברור שכל השוק נוהג כך אין הדבר יכול להיחשב לקניין סיטומתא.

ונבאר הדבר יותר, שהרי ברור שהרבה אנשים מצרפים אחרים לחשבונות בנק שלהם שיהיו נאמנים או שיפעלו בחשבון כמומחים, ואם כן סתם רישום אינו מהווה קניין ברור.

ולפי האמור לעיל יש חילוק ברור בין רישום בבנק בחשבון לבין רישום בטאבו, שאם אחד מבני הזוג רושם את חברו בטאבו יש לו מחצית הדירה. דשם הכול יודעים שרישום בטאבו היא

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

נתינה גמורה ורכוש הרשום על שם אחד בטאבו מהווה ראיה שזה ממונו ועל כן עצם הרישום הווי קניין סיטומתא. מה שאין כן רישום שותף לחשבון בנק אין הדבר כן. וכפי שפירשתי לעיל.

חברו להרכב הגאון רבי חגי איזרר זצ"ל כתב בנימוקיו בתוך דבריו:

"כבר נתבאר על ידי חברי הרה"ג נחום גורטלר שליט"א שרישום בבנק אינו מעשה של העברת בעלות – לא מצד החוק האזרחי וכמובן לא מדין תורה – בניגוד לרישום בטאבו שזו העברת בעלות מבחינת החוק ולכך יש לה תוקף בהלכה מדין סיטומתא.

הרישום בבנק קובע לפי החוק את המערכת ההדדית שבין הבנק לבעלי החשבון ולא נוגע למערכת שבין בעלי החשבון כלל. זו גם הסיבה למה שנאמר לעיל שרישום בעלי חשבון אינו מהווה העברת בעלות בין בעלי החשבון.

למרות האמור הרי שלעניין מוחזקות שני בעלי החשבון הם מוחזקים בשווה גם בעבר כאשר חתימת כל אחד לבדו מספיקה וגם כיום כשצריך חתימות של שניהם.

ייתכן שהבנק יש לו גדר של 'שליש' ואז יכולה להיות נפקא מינה לגבי טענות ברי ושמא או טענות מכוח רוב או מיגו, אבל בנדון שלנו הטענות שקולות ולמעשה אין כלל טענה מצד הבעל שכן לדבריו הקניין נעשה ברישום בבנק וזה אינו קניין. אילו למשל היה טוען שנתנה לו החצי בקניין התחייבות או אודיתא והאישה הייתה מכחישה אז היה מקום לזכות אותו מכוח מוחזקותו, אבל הוא אינו טוען זאת ורק טוען לבעלות מכוח רישום שלו כבעל חשבון וזה אינו מעשה קניין ואפילו יכוונו שני הצדדים לקנות ולהקנות על ידי הרישום אין זה כלום כי הרישום רק נועד לקבוע את יחסם עם הבנק.

אם היה החשבון נעשה תחילה באופן שצריך תמיד שתי חתימות, היה מקום לכאורה לומר שגם אם החשבון המשותף אינו קניין, ההתחייבות של הבנק להחזיר הפיקדון – כלפי שניהם בשווה ומכוח זה זוכה הבעל במחצית. אבל זה אינו כי הבנק כשמתחייב לשחרר הפיקדון בחתימת שניהם לא מתחייב להעביר לבעלות שניהם בשווה אלא לשחרר לפי חתימות של שניהם והבעלות תהיה כפי שיסתדרו ביניהם, וכל שכן כאן שדי היה בתחילה בחתימה אחת שוודאי שלא הייתה התחייבות שהכסף יהיה של מי שיקדים ויחתום ויוציא אלא ההתחייבות של הבנק רק לכך שמי שיחתום תחלה הבנק רשאי מבחינתו לתת לו הכסף והבנק משוחרר על ידי זה מאחריותו."

בערעור על פסק דין זה בפני בית הדין הגדול מיום כ"ב בכסלו תש"ס (1.12.1999) בפני הדיינים הגאונים הרב זלמן נחמיה גולדברג זצ"ל, הרב יוסף נדב, והרב עזרא בר שלום שליט"א נכתב בתוך דבריהם בזו הלשון:

"והנה טענת המערער כי מאחר שהכספים שהכניסה המערערת לחשבון משותף על שם שניהם בבנק מקנה לו זכות כשותף בכל הכספים – מאחר שהאומדנא מוכחת כי כוונת המערערת ליתן לו במתנה גמורה – אינה נראית. אומדנא כזאת היה מקום לקבלה אילו רשמה על שמו חלק בנכסים כי אז היה מקום לטענה לשם מה נרשם הנכס על שמו אם לא למתנה, וכי מה היה חסר אלו הנכס היה נשאר על שם המערערת – עובדה זו לא הייתה מונעת מהמערער להשתמש בנכס גם כשהוא רשום על שמה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אך בנידון שלפנינו שהכניסה כספים, מקובל הוא שהחשבון משותף על מנת שיוכל לנהל את החשבון להכניס ולהוציא למכור ולקנות כפי שימצא לנכון, ואם נכנס הכסף לחשבון משותף האומדנא היא שיוכל לנהל את החשבון, אך לא שתחשב למתנה. ובכל אופן להוציא ממון על סמך אומדנא בלבד, צריך שהאומדנא תהיה ברורה ומוחלטת ולא שיהיה מקום להטיל בה ספק. במקרה שלפנינו האומדנא היא יותר שהכסף נרשם גם שמו על מנת שיוכל לנהל ולא כמתנה.

בפסק דין בית הדין בירושלים בהרכב הדיינים הגאונים הרב אוריאל לביא, הרב שלמה תם והרב דוד מלכא שליט"א בעניין זה תיק 956318/1 מיום י"א באדר ב' תשע"ו (21.3.2016) כתב אחד הדיינים (לא צוין מי בעליה של כל אחת מהדעות שם) בתוך דבריו בזו הלשון:

"גם בעת שהכסף נכנס לחשבון בנק משותף הרשום על שם שני בני הזוג, לא חל שינוי מהותי במעמדו של סכום הכסף. הדבר ברור שהעברת סכום הכסף שהתקבל אצל האשה בירושה לחשבון זה נעשה מטעמי נוחות ואינו מבטא כוונת שיתוף והקנאת מחציתו לבעל. הרישום המשותף של חשבון הבנק קובע את זכותם של שני הצדדים לעשות פעולות בחשבון, ואכן שני הצדדים בעלי החשבון המשותף נותנים אמון הדדי שההתנהלות בחשבון תהיה מוסכמת והוגנת, ולכן לשני הצדדים הרשאה בלתי מוגבלת לפעול בחשבון המשותף. אך כל זה אינו מבטל את מעמדו של סכום כזה או אחר הנכנס לחשבון, וכל עוד סכום הכסף היה שייך לאחד מבני הזוג, לא חל שינוי במעמדו זה גם לאחר שנכנס לחשבון המשותף. אמנם באותו מועד שבו התקבלו כספי הירושה, עמדה בפני האשה האפשרות לפתוח חשבון נפרד עבורה, אך גם אם לא עשתה כן, עדיין אין בהפקדת הסכום לחשבון המשותף משום ויתור על זכויות הממון שהיו לה בסכומים אלו קודם להפקדה זו."

בפסק דין שכתב הגאון רבי אברהם אטלס זצ"ל אב"ד חיפה (בפסק דין מבית הדין בחיפה בתיק 5/199/מח הובא בספר משפטיך ליעקב חלק ד עמ' תקלב) נקבע שהכסף הנכנס לחשבון המשותף, אינו נעשה רכוש משותף רק מפני שנכנס לחשבון הרשום על שם שני בני זוג, וכתב:

"כשם שבעל פותח חשבון משותף על שמו ועל שם אשתו וכל משכורתו והכנסותיו הוא מכניס לחשבון המשותף, היעלה על הדעת לומר שמחצית הכסף הנמצא בחשבון המשותף שייך לאשה והוא מעניק לאשתו כל חודש מחצית מהכנסותיו מתנה? ודאי שלא יאמר כן, אלא יאמר שזו דרך של חיים משותפים."

המקורות הנ"ל הובאו מפסק דין של ביה"ד בנתניה בתיק מס' 1047225/1, שם דנו גם איך מתייחסים בבית המשפט לנושא זה מצד החוק והמנהג וההשלכה על כך לדין סיטומתא. והגר"ש פרדס הביא את דברי הגר"מ עמוס שהובאו בספר 'כנס הדיינים – תשע"ה' שזה מהווה קנין ולמעשה הוא כתב להסתפק בזה, ושם הג"ר חיים ו' וידאל כתב בזה"ל:

"והנה עלתה לעיל הסברה שהאישה זכתה במחצית הכספים כיוון שחשבון משותף נדון כחצר השותפים. ההיגיון העומד מאחורי טענה זו הוא שישוד קניין חצר הוא מדין 'רשות', ומכאן העלה נתיבות המשפט (סימן ר ס"ק ט) בשם השיטה מקובצת שהוא הדין שכליו של אדם קונים מדין 'חצר' כי הם בכלל רשותו. בהתאם לזה אפשר להרחיב ולומר שגם 'רשות וירטואלית' דהיינו 'רישום דיגטלי' הנתון לבעלי החשבון בלבד, אף הוא נדון כרשות בעל החשבון. וכן מוכרח לכאורה, שאם לא כן לא מצינו מקור כיצד זוכה בעל החשבון בכסף המועבר אליו."

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

והנה מורנו הגאון רבי אשר וייס שליט"א גאב"ד דרכי הוראה הסתפק בסברה זו בשו"ת מנחת אשר (חלק א סימנים קט–קי). בתחילת דבריו כתב להסתפק אם חשבון בנק נחשב כרשותו של בעל החשבון וגם אם יש זכייה בכסף 'דמיוני' זה שאינו אלא רישום ולא כסף פיזי, וזו לשונו:

ולכאורה נראה דאין כאן קנין חצר דהלא גם חצר אין כאן, וגם דמים אין כאן, ואין כאן אלא כסף דמיוני ומלבד מספרים ומושגים אין כאן דבר שיש בו ממש [...] ואפשר גם דאכן מהני מדין חצר דכשם שממון שיש בו ממש נקנה על ידי חצר ממשית גם כסף דמיוני נקנה על ידי חצר דמיונית.

אבל בהמשך דבריו כתב במנחת אשר שיש להתייחס לחשבון בנק ולכסף המופקד בו כמי שהגיע לידו מצד גדר סיטומתא, וכך הם דבריו:

אך באמת נראה דעיקר הלכה זו טעם אחר יש בו. ויסוד הדבר כמו שביארתי במקום אחר, שעלינו להתייחס לכל המוסדות והכלים הפיננסיים שיש בזמננו כפי שהם ולקבלם – כל ענין וענין על קרביו וכרעיו. וכתבתי כך לגבי דיני החברות שההלכה מתייחסת אליהם כהגדרתם בחוק שהחברה היא ישות כלכלית ומשפטית והיא הבעלים על נכסיה. וכל זה בכלל דין סיטומתא, דדין זה אינו בקנין בלבד אלא כל מנהגי הממון וכל הסכמי הממון שבין אדם לחברו שנתקבלו אצל כלל הציבור תקפים מדין סיטומתא, וכך פשוט דכסף המופקד לחשבון של יחיד או של מוסד הרי אלו שלו אף שבדרכי הקניינים אין בזה קנין מסויים.

עוד יש להעיר על הגישה שלחשבון משותף דין חצר השותפים מדברי קצות החושן (סימן רס ס"ק א) שהעלה שחצר השותפים אינה קונה מזה לזה, ואם כן אף אם ננקוט שחשבון בנק הרשום על שם אדם בודד קונה לו מדין חצר, בנדון כנידון דידן ששני הצדדים הם בעלי החשבון, לכאורה אין דרך להקנות מזה לזה באמצעות הכנסת כסף של אחד הצדדים לחשבון המשותף.

מלבד זאת הרישום להימצאות של כסף בחשבון הוא לכל היותר 'חוב ממון' שהבנק חייב לבעל החשבון, ולפי הנחה זו דנו הפוסקים אם בעל יורש כספים שבחשבון אשתו, שכן אם הגדר הוא רק של 'חוב' הרי הוא בכלל 'אין הבעל יורש את אשתו בראוי כבמוחזק' – ראה בדברי מרן הגר"ע יוסף בשו"ת יביע אומר (חלק ח חושן משפט סימן ח) ואכמ"ל [...]

ואם כנים אנו בזה, הרי אם דין חוב זה כ'מלוה על פה' אין דרך להקנותו אלא באמצעות 'מעמד שלושתן' או בקניין 'אגב' לדעת חלק הפוסקים, ואם הווי 'מלווה בשטר' – 'כתיבה ומסירה', אבל לא מצינו שניתן לקנות חוב באמצעות חצר.

ואומנם אם נרחיב את הגדרת הרישום הדיגיטלי של כסף ונאמר שהוא 'כסף בעין', דהיינו שניתן להחשיב כסף דמיוני ככסף ממשי, וכהגדרת המנחת אשר בתחילת דבריו, נוכל לומר שכשם חצר קונה כסף בעין, כמו כן ייקנה כסף הנמצא בחשבון מדין קניין חצר. אך נראה שהגדרה זו עדיין אינה בשלה דיה כדי לחדש הלכות חדשות לפי כללי מערכת הקניינים הקבועה בהלכה".

ועיין גם בפס"ד של ביה"ד הגדול בתיק מס' 1098305/1 מש"כ בזה.

העולה מן האמור, כי לא ניתן להחשיב באופן ברור הכנסת כספים שהביא בן זוג אחד לחשבון משותף כהקנתא ממון של בן הזוג למשנהו. ועל כן ודאי שניתן לקזז את הכספים הללו

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שהאשה קבלה במסגרת פסק של בית המשפט מחוב הכתובה שהרי אין להוציא ממון מהבעל אפילו מן הספק שמא הממון שהאשה קבלה בפסיקת בית המשפט הכולל את מחצית דמי המתנה שנתנה הדודה לבעל אינו שייך לה עפ"י דין תורה.

אך מה שנראה לי כי בנידון דידן הכספים נכנסו מהדודה בשנת 2005 והצדדים התחילו את הליך הגירושיים בשנת 2014 ואם אכן תמיד הכסף הזה היה בחשבון אזי יש לקזז זאת מחוב הכתובה וכפי שנתבאר. אך אם הצדדים השתמשו בכסף הזה ולאחר מכן הרוויחו כסף אחר אזי ודאי שבהשתמשות בכסף נחשב הדבר שהבעל נתן זאת לאשה בתור מתנה ואין לקזז את הסכום הנ"ל. על כן יש לבדוק את התנועות בחשבון הבנק במשך השנים ולברר אם אכן מאז שנתנה הדודה את הכסף לא היה מצב שבחשבון היה סכום מועט מהסכום שנתנה הדודה.

לאור האמור, אין לקזז מקבלת האשה את כספי הפנסיה את חוב דמי הכתובה. אך יש לקזז את הסכום שהאשה קיבלה ממתנת הדודה לבעל - בכפוף לבדיקה בחשבון שבמשך כל השנים מאז ניתנה המתנה בשנת 2005 לא היה מצב שבחשבון היה סכום מועט מהסכום שנתנה הדודה.

הרב יצחק רבינוביץ

תגובת דעת הרוב

חידושו של הרב מנדל שפרן, המובא בדעת המיעוט מתייחס אך ורק להגדרת אופן השימוש בכספי הפנסיה, שיש לשמור את הכספים לימי הזקנה ולא לפדותם קודם לכן. אך אין בדבריו התייחסות לשאלת הבעלות על הכספים. גם לשיטתו, ברור שבשעה שכספי הפנסיה יתקבלו בימי הזקנה הם יהיו שייכים לבעל, לדעות שזוכה במעשה ידיים, גם בסוג העבודות שהאשה עבדה. בנדון דנן האשה מבקשת להוציא מהבעל את הכתובה, הבעל מוחזק בממונו ויכול לטעון "קים לי" כדעות שיש לו זכויות בכספי הפנסיה. גם אם לאשה יש זכויות בקביעת עיתוי השימוש, עדיין לבעל יש טענה של זכויות בעלות בכספי הפנסיה, מהם הוא יכול לפרוע את הכתובה.

זאת ועוד, "אומדנא" - אומדן דעת, על ויתור זכויות יכול להיות רק כאשר בעל הזכויות מוותר על זכויות הנמצאות ברשותו. מאחר ובזכויות הפנסיה האיש יכול לטעון שהוא בעל הזכויות, הרי שצריכה אומדן דעת מצד האיש המוגדר כבעל הזכויות הנותן מזכויותיו. אך לא תועיל "אומדנא" שהאשה לא מוותרת על זכויות הפנסיה שהרי היא לא מוגדרת הבעלים על הזכויות, לדעות הפוסקים שהזכויות שייכות לבעל. ממילא אין מקום להתחשב באומדנא על דעתה. שהרי אין אומדנא ברורה שהאיש מוחל על זכותו בכספי הפנסיה, ואומדן דעת בדעת האשה אינו מעלה ואינו מוריד במה ששייך לבעל, רק הבעל יכול להתנות על זכויותיו ולא האישה.

ביחס לטענת "חוטרא", שהאשה רוצה משענת כלכלית בזקנותה. מדובר ב"אומדנא" מחודשת, שכנגדה יכול האיש לטעון שאת המשענת הכלכלית לאשה בימי זקנותה תספק הכתובה. כשם שאין כפל בזכויות, גם מכח הכתובה וגם מכח החוק, כך אין כפל במשענות הכלכליות שינתנו לאשה לעת זקנתה. כך שהאיש יכול לטעון שהוא יזכה בכספי הפנסיה, לפי הדעות שהזכויות שייכות לו, וביחס למשענת הכלכלית של האשה בימי זקנותה, הכתובה תהיה המשענת. על כן יכול הבעל לטעון לזכות בכספי הפנסיה ובהם לשלם את הכתובה, ובכך יהיה לאשה משענת כלכלית בימי זקנתה. כך שכנגד האומדנא המחודשת בדעת המיעוט, עומדת אומדנא הפוכה. לכן לא ניתן לחייב את האיש גם בתשלום הכתובה וגם לזכות את האשה בכל

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

זכויות הפנסיה, די ב"חוטרא" אחת - משענת אחת, לימי הזקנה. לכן, אם האיש משאיר לאשה את כל זכויות הפנסיה הוא יכול לפרוע בכך את חיובי הכתובה.

הרב מאיר פרימן – אב"ד הרב דוד בירדוגו

תגובת הרב יצחק רבינוביץ

ה'אומדנא' שכתבתי מבוססת על הסכמת הבעל ורצונו שהאשה תצא לעבודה ותחסוך גם לימי הזקנה וברור גם לו כי האשה יוצאת לעבודה ומתמסרת להרוויח בבית – דבר שאינה מחויבת לו על פי דין תורה אך ורק כדי שיהיה רווח ביתא ושינתנו לבני הזוג – לשניהם יחדיו, זכויות לימי הזקנה – ושהאשה תתפרנס מממון זה או לחילופין שבעלה יזון אותה.

ובנוגע למה שנכתב בתגובת הרוב כי "חידושו של הרב מנדל שפרן, המובא בדעת המיעוט מתייחס אך ורק להגדרת אופן השימוש בכספי הפנסיה, שיש לשמור את הכספים לימי הזקנה ולא לפדותם קודם לכן. אך אין בדבריו התייחסות לשאלת הבעלות על הכספים...". נראה כי לא ניתן לומר שלאשה תהיה הזכות לקבוע שהכסף יתקבל רק בימי הזקנה ולא ישתמשו בו במועד מוקדם יותר ומאידך לקבוע כי הבעל הוא הבעלים על הכסף. לאשה אין זכות לקבוע מה ייעשה בממון בעלה. היא יכולה לקבוע מה ייעשה בממון משותף שלה ושל בעלה על פי דיני השותפים. אם נקבל את החידוש ההלכתי שהאשה יכולה לקבוע מתי ישתמשו בזכויות הפנסיוניות על כרחך שהאשה נחשבת כבעלים על הזכויות הפנסיוניות והזכויות שייכות לבעל רק אם הוא יזון את האשה גם בימי הזקנה.

הרב יצחק רבינוביץ

מסקנות

נפסק כדעת הרוב כדלקמן:

ביה"ד כבר פסק, בהרכבו הקודם, ברוב דעות כי האישה זכאית לכתובה בסך של 500,000 ₪. אלא שיש לקזז מסך זה את הסך של 29,500 ₪ שנפסקו לטובת האישה מכוח איזון המשאבים, וכן יש לקזז 100,000 ₪, סכום בו זכתה האשה מכח חלוקת כספי מתנה בסך 200,000 ₪ שקיבל האיש מדודה שלו, בנוסף, יש לקזז מתשלום הכתובה את הזכויות הפנסיוניות שצברה האישה בזמן חייהם המשותפים. לאחר הקיזוזים, לא נשאר לאיש מה לשלם, ולכן האיש פטור בפועל מלשלם לאישה את כתובתה.

ניתן ביום כ' בטבת התשפ"א (04/01/2021).

הרב יצחק רבינוביץ

הרב דוד בירדוגו

הרב מאיר פרימן – אב"ד

דחיית בקשה לשינוי פסק הדין

כעבור זמן מה הוגשה תגובה ובקשות של הצדדים בעקבות פסה"ד הנ"ל.

לאחר העיון בחומר שהוגש ובחומר שבתיק מחליט בית הדין:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ביחס לבקשה לעיון מחדש בפסק הדין, בית הדין עיין בטענות האשה ביחס לפסק הדין מיום כ' בטבת התשפ"א (04/01/2021), ולא מצא שיש בהם כדי לשנות את פסק הדין, מהנימוקים הבאים:

בבוא בית הדין לפסוק חיוב תשלום הכתובה, מוטלת על בית הדין החובה לברר שמערכת הנישואין הסתיימה במצב בו חל על האיש חיוב בתשלום הכתובה, חלק מהבדיקה היא לברר שהבעל לא פרע כבר את הכתובה. אין די בפסק דין עקרוני על זכאות האשה בכתובה אלא יש לבדוק שהחוב חל בפועל על הבעל. בטרם שמוציאים ממון מהבעל צריכה להיות ודאות שהבעל לא פרע עדיין את הכתובה. הבדיקה האמורה לא נעשתה על ידי ההרכב הקודם, והרכב דנן נדרש לכך. לפי ההלכה, מערכת הנישואין מקנה זכויות וחובות, כך בדברי הרמב"ם הלכות אישות פרק יב הלכות א-ג:

"כשנושא אדם אשה [...] יתחייב לה בעשרה דברים ויזכה בארבעה דברים [...] והעשרה [...] האחד מהם עיקר כתובה [...] והארבעה שזוכה בהן [...] ואלו הן, להיות מעשה ידיה שלו."

לצד החיוב של הבעל לשלם את הכתובה, עומדת לבעל זכות במעשי ידי האשה. בשאלה מה כלול במעשי ידי האשה, וכיצד להתייחס לעבודות הנהוגות כיום, רבו הדעות בפוסקים, חלק מהדעות הובאו בפסק הדין, ואין כאן המקום לפורטן. אך ברור שקיימות דעות בדברי הפוסקים שזכות הבעל היא בכל ההכנסות הנובעות מעבודת האשה. בנידון דנן, לדעות אלה, האיש זכאי בזכויות הסוציאליות ובזכויות נוספות שצברה האשה.

בטרם מוציא בית הדין ממון, חובה על בית הדין לברר שהחיוב הינו בגדר ודאי, שכן לא מוציאים ממון מספק. חובת בית הדין היא לטעון עבור בעל הדין, המוחזק בכספו, כל טענה שהיה יכול לטעון על מנת להיפטר. כך בדברי נתיבות המשפט דיני תפיסה בעדים קיצור כללי דיני תפיסה אות כג:

"במקום שיכול לטעון קים לי. אז אם הוא מוחזק בהדבר מעיקרא שלא מחמת תפיסה, **אנן טענינן עבורו קים לי**, כי כללא הוא בספיקא דפלוגתא דרבוותא אין מוציאין מיד המוחזק."

מהאמור עולה לנידון דנן שחובת בית הדין לטעון עבור האיש טענת "קים לי", כדעת הפוסקים שלאיש יש זכות במעשי ידי האשה. על כן למרות שקיים על האיש חיוב עקרוני לשלם את מלוא הכתובה של האשה, בכל אופן כאשר באים לממש את החיוב ולהוציא ממון מהאיש, יש לטעון עבורו את טענות הפטור, בשל העובדה שבאים להוציא ממון מהמוחזק.

אמנם בנדוננו לא הוצרכנו להגיע לדין של "טענינן עבורו קים לי", היות והאיש עצמו טען בסיכומיו את הטענה. האיש טען בפירוש שעל בית הדין לקחת בחשבון את הזכויות הרבות של האשה. אמנם האיש לא הזכיר את מחלוקת הפוסקים ביחס להגדרת מעשי ידי האשה בהם לבעל יש זכויות, אלא שדי בכך שהאיש הזכיר את הטיעון לפטור מהחיוב בשל הזכויות הנמצאות בידי האשה. לכן אין צורך להגיע לדין "טענינן".

שמא תאמר שלאחר פסק דין שהאיש חייב בכתובת האשה, שוב האיש לא מוגדר מוחזק, כי חל עליו חיוב. אין לומר כן שהרי בסופו של דבר האיש נדרש עתה לשלם מכספו בו הוא מוחזק, שעה שהוא יכול לטעון פרעתי. כנגד טענת פרעתי לא מועילה חזקת החיוב בכתובה היות ולבעל חזקת ממון כשטוען פרעתי.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שמא תאמר שזכויות האשה בפנסיה הינם זכויות שיבואו לאחר תקופת הנישואין, בתקופה שהאיש לא יזון יותר את האשה, וממילא לא יהיה זכאי במעשי ידי האשה. אין לומר כן, שכן זכות האשה בזכויות הפנסיוניות נובעות מהעבודה שעשתה בהיותה תחת בעלה ובהיות לבעל זכויות במעשה ידי האשה. העובדה שהתשלומים מתקבלים לאחר הנישואין לא מעידה על זכאות הקיימת לאחר הנישואין. אלא שהזכות הבשילה כבר בשעת העבודה, והתשלום העתידי, בזמן הפנסיה, הוא רק מועד פירעון הזכות שכבר הבשילה בהיות האשה נשואה. ראיה לכך ממנהג המדינה שניתן להיוון זכויות פנסיוניות, דבר המלמד על כך שהזכות כבר קיימת משעת העבודה, והעבודה היא שיוצרת את הזכות, אלא שמועד הפירעון של הזכות הינו במועד עתידי. גם בפנסיה תקציבית שלא ניתנת להיוון, מדובר במועד פירעון עתידי לזכויות שנרכשו כבר בשעת העבודה. בנידון דנן בשעת יצירת הזכויות האשה היתה נשואה לאיש ולבעל זכות במעשה ידי האשה, די בדעות הפוסקים הסוברים שאין לחלק בין סוגי העבודות השונות ולבעל זכות בכל מעשה ידי האשה, כדי שבית הדין יטען עבור האיש טענת קים לי כדעות אלה, על מנת להיפטר מתשלום הכתובה בטענת פרעתי. ומכל שכן לאחר שהאיש הזכיר בסיכומיו את זכויות האשה.

ביחס לטענת האשה שבית הדין כבר פסק אחרת, יש להבהיר שפסיקת בית הדין התייחסה לזכות האשה בזכויות הבעל. הנחת בית הדין, בהרכבו הקודם, הייתה שאם האיש נשאר בזכויות שלו, הרי שאין כפל זכויות, אך בית הדין, בהרכבו הקודם, לא בדק את הצד השני של השארת זכויות האשה בידי האשה, דבר שהושלם בפסק הדין האחרון. מאחר ובפסק הדין של ההרכב הקודם לא הייתה התייחסות לזכויות האיש בזכויות האשה, עולה הצורך להשלים עתה את הפסיקה. עתה לאחר שהתבררה פסיקת בית המשפט בעניין חלוקת הרכוש, בית הדין נזקק לחישוב כלל הזכויות, גם אם הסוגיה לא נכללה במניין המחלוקות שבין הצדדים. בנוסף, לפי תקנות הדיון הרכב חדש יכול להשלים ואף לשנות החלטות של הרכב קודם בשעה שמתבררים בפניו נתונים חדשים.

ביחס לטענת האשה שתשלום הכתובה צריך להיות מידי ולא בבוא היום בזמן קבלת תשלומי הפנסיה, יש להשיב שמאחר ולאשה קיימת זכות להיוון זכויותיה, הרי שהזכויות קיימות כבר עתה, בזכויות אלה פורע האיש את הכתובה. אם הנידון היה לפירעון כתובה מזכויות של האיש היה מקום לדרוש היוון בפועל, אך מאחר ופירעון הכתובה הוא בהשארת זכויות האשה אצל האשה הרי שדי באפשרות הקיימת לאשה להיוון הזכויות, כדי להחשיב את השארת הזכויות בידי האשה, כתשלום בפועל כבר עתה, מכח היכולת של האשה להוון את הזכויות.

ביחס לטענת האשה על סך 200,000 ₪ שניתנו לאיש במתנה מדודתו, והסכום כבר נאכל והוטמע, בית הדין לא רואה צורך להתייחס לטענה היות ואין בה כדי לשנות את פסק הדין, שכן עיקר פטור האיש מתשלום הכתובה נובע מחישוב הזכויות של האשה ולא מקיזוז סך המתנה, כפי שכבר נכתב בפסק הדין האמור, בו נכתב:

”לכאורה היה מקום לבדוק מה עלה בגורל הכספים משנת 2005 ועד ליום הגירושין שהיו בשנת 2015, אלא שאין צורך בדבר לאור מה שיתבאר בהמשך פסק הדין.”

לאור האמור בית הדין דוחה את הבקשה לשינוי פסק הדין.

מאחר ופסק הדין ניתן ברוב דעות, הרי שהחלטה ניתנת עתה לדעת הרוב.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ביחס לבקשה להשאר העיקול בשל הרצון להגיש ערעור, בית הדין מוצא טעם בבקשה, ובלבד שיוגש לבית הדין אישור על הגשת ערעור.

בהעדר הצגת אישור על הגשת ערעור, עד תום המועד בו ניתן להגיש ערעור, יבוטל העיקול.

ניתן לפרסם את פסק הדין מיום כ' בטבת התשפ"א (04/01/2021), בתוספת האמור בהחלטה הנוכחית, לאחר השמטת פרטים מזהים.

ניתן ביום ז' בשבט התשפ"א (20/01/2021).

הרב יצחק רבינוביץ

הרב דוד בירדוגו

הרב מאיר פרימן – אב"ד

מסמך זה עלול להכיל שינויי עריכה והגהה